

Wetsvoorstel schenk- en erfbelasting 2010 is wet

Op 3 november 2009 is het wetsvoorstel schenk- en erfbelasting 2010 door de Tweede Kamer aangenomen. De Eerste Kamer is op 15 december akkoord gegaan. Het wetsvoorstel is per 1 januari 2010 opgenomen in de Successiewet 1956. In deze bijdrage een samenvatting van de wijzigingen.

Twee soorten belasting

In de wet komen twee soorten belasting voor:

- 1) de erfbelasting. Deze belasting komt in de plaats van 'het recht van successie' en wordt geheven over hetgeen verkregen wordt ingeval iemand in Nederland overlijdt.
- 2) de schenkbelasting. Deze belasting komt in de plaats van 'het recht van schenking' en wordt geheven over hetgeen verkregen wordt van iemand die in Nederland woont en een schenking doet.

Tot 1 januari 2010 kwam in de Successiewet 'het recht van overgang' voor.

Van het recht van overgang is sprake als iemand tijdens een schenking of bij z'n overlijden niet in Nederland woont en schenkt of nalaat:

- Bezittingen behorende tot een Nederlandse onderneming
- Niet tot een Nederlandse onderneming behorende bezittingen, bestaande uit:
 - in Nederland gelegen onroerend goed (ook economische eigendom)
 - recht op aandeel in de winst van een onderneming waarvan de leiding in Nederland gevestigd is (niet zijnde effectenbezit of dienstbetrekking).

Bepaalde schulden (bijvoorbeeld de hypothecaire lening) mogen met de waarde van de bezittingen verrekend worden.

Deze regeling heeft een geringe opbrengst en is in strijd met het EU-recht. Daarom is ervoor gekozen deze belasting te laten vervallen.

De vrijstelling voor partners

Voor 01-01-2010 waren er drie partnerbegrippen:

1. gehuwden en geregistreerde partners
2. samenwoners die na hun 18e levensjaar, gedurende zes maanden een gemeenschappelijke huishouding voeren (bij schenking wordt de zes maanden termijn opgerekt naar twee jaar). De partners moeten ingeschreven zijn bij Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA). En er moet een notariële samenlevingsakte, met wederzijdse zorgplicht, zijn opgemaakt. Dit partnerbegrip geldt niet voor bloedverwanten in de rechte lijn (ouders en (klein-) kinderen). Het geldt ook niet voor partners die gedurende de laatste vijf kalenderjaren voorafgaand aan het overlijden of de schenking voor de heffing van de inkomstenbelasting hadden kunnen kiezen voor een fiscaal partnerschap en dit niet gedaan hebben.

3. samenwoners die na hun 22e levensjaar, gedurende ten minste vijf jaar samenwonen (bij schenking twee jaar) al dan niet met kinderen jonger dan 27 jaar.

Vanaf 2010 worden gehuwden, die niet van tafel en bed gescheiden zijn, geregistreerd partners én, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, ongehuwde samenwoners, aangemerkt als partners.

De voorwaarden waar deze ongehuwde samenwoners aan moeten voldoen, zijn:

- na het bereiken van de 18-jarige leeftijd van de jongste van hen, gedurende een periode van ten minste zes maanden (bij schenking twee jaar) een gezamenlijke huishouding hebben gevoerd;
- op hetzelfde woonadres zijn ingeschreven bij de GBA;
- een notariële samenlevingsovereenkomst hebben gesloten, waarin een wederzijdse zorgplicht moet zijn opgenomen;
- geen bloedverwanten in rechte lijn van elkaar zijn;
- indien gehuwde samenwoners gedurende de laatste vijf jaar konden kiezen voor het partnerschap van de inkomstenbelasting, dienen zij hiervoor gekozen te hebben;
- alleen tweerelaties kunnen als partners voor de onbeperkte vrijstelling voor erfbelasting gekwalificeerd worden.

Een van de doelen van de wijziging was om de wet eenvoudiger te maken. Door een aantal amendementen is het toch weer complex geworden.

Op het laatste moment zijn er in de Tweede Kamer twee uitzonderingen ten aanzien van het partnerbegrip aangenomen:

- A. De in het voorgaande vermelde voorwaarden ten aanzien van een samenlevingscontract gelden niet voor personen die tot het tijdstip van het overlijden of de schenking gedurende een onafgebroken periode van ten minste vijf kalenderjaren een gezamenlijke huishouding hebben gevoerd en op één adres ingeschreven hebben gestaan in de GBA.
- B. De voorwaarde dat de partners geen bloedverwanten in rechte lijn van elkaar mogen zijn, geldt niet indien één van deze bloedverwanten een mantelzorger is, in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO).

Woonplaatsfictie

Een andere wijziging die structureel in de wet is doorgevoerd, is, dat er niet meer over 'het Rijk' gesproken wordt, maar over Nederland. Naast de mensen die in Nederland wonen, worden ook andere mensen fictief in de schenken- en erfbelasting betrokken.

Denk hierbij onder meer aan mensen die in diplomatieke dienst zijn. Ook Nederlanders die Nederland hebben verlaten en binnen 10 jaar een schenking doen of overlijden, worden geacht onder de schenken- en erfbelasting te vallen.

Tarieven en vrijstellingen

Tarieven

De tariefstructuur is aanmerkelijk versimpeld. Er zijn nu nog maar twee groepen, met ieder twee tarieven. Op Tariefgroep 1 kunnen de echtgenoot, de (geregistreerd) partner en de kinderen een beroep doen. Voor de kleinkinderen geldt tariefgroep 1 met een tariefopslag van 80% (tariefgroep 1A). In de huidige regeling was deze opslag 60%. Tariefgroep 2 is voor alle andere verkrijgers van toepassing.

Deel van de belaste verkrijging	Tariefgroep 1	Tariefgroep 1A	Tariefgroep 2
van € 0 tot € 118.000	10%	18%	30%
€ 118.000 en hoger	20%	36%	40%

Vrijstellingen

Alle vrijstellingen zijn zogenaamde 'voetvrijstellingen'. Dit houdt in dat de vrijstelling altijd geldt. Dit in tegenstelling tot de tot 2010, in de Successiewet, op diverse plaatsen geldende drempelvrijstelling, waarbij alleen een vrijstelling werd gegeven onder bepaalde voorwaarden. Deze voorwaarden zijn dat de vrijstelling slechts geldt als óf de verkrijging de vrijstelling niet overtreft (recht van schenking voor de overige verkrijgers) óf de verkrijging een bepaald bedrag niet te boven gaat (successierecht voor kinderen ouder dan 23 jaar).

Vrijstelling schenkbelasting

Schenkbelasting wordt geheven van hetgeen de begiftigde verkrijgt, eventueel na aftrek van aan de schenking verbonden lasten en verplichtingen, waardoor de begiftigde of een derde wordt gebaat.

	2009	Vanaf 2010
Kinderen	€ 4.556	€ 5.000
Kinderen 18-35 jaar (eenmalig)	€ 22.760	€ 24.000. Dit bedrag mag eenmalig verhoogd worden naar € 50.000 voor aankoop woning of studie. *
Overige verkrijgers	€ 2.734 (drempelvrijstelling)	€ 2.000

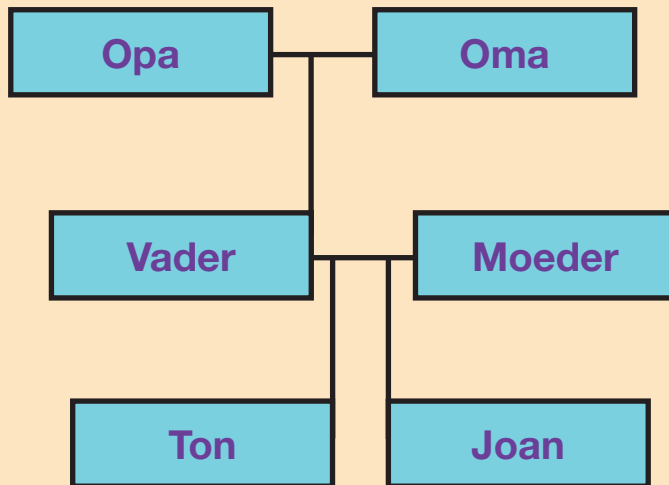
* Als het kind voor 1 januari 2010 een beroep heeft gedaan op de verhoogde eenmalige schenkingsvrijstelling van € 22.760 (bedrag 2009) geldt als tijdelijke regeling een eenmalige vrijstelling van € 26.000, mits de schenking gebruikt wordt voor de aankoop van de eigen woning. Er moet wel uitdrukkelijk een beroep op deze regeling worden gedaan.

Vrijstelling erfbelasting

Erfbelasting wordt geheven van hetgeen iemand ten gevolge van overlijden verkrijgt, eventueel na aftrek van zijn aandeel in de, volgens de Successiewet 1956, voor aftrek in aanmerking komende schulden, legaten en lasten.

	2009	Vanaf 2010
Echtgenoot / partners	€ 532.570	€ 600.000
Kinderen	Ten minste € 10.323 (voor kinderen ouder dan 23 jaar is dit een drempelvrijstelling. Deze vrijstelling geldt alleen voor zover de verkrijging niet meer bedraagt dan € 27.309)	€ 19.000
Ziek en/of gehandicapte kinderen	€ 10.323	€ 57.000
Kleinkinderen	€ 1.976	€ 19.000
Ouders	€ 45.513	€ 45.000
Overige verkrijgers	€ 1.976	€ 2.000

Hierna volgt een voorbeeld van een schenking/overlijden in de oude situatie in vergelijking met de situatie vanaf 2010.

De kleinkinderen krijgen op hun 21ste verjaardag een schenking van opa en oma van € 20.000.

- 1) Op 1 februari 2009 is Ton 21 jaar geworden, en
- 2) Op 1 december 2010 wordt Joan 21 jaar

- 1) Ton wordt op 1 februari 2009 21 jaar
Ton heeft geen vrijstelling, omdat hij meer dan het drempelbedrag van € 2.734 ontvangt.
Ton betaalt in 2009 8% schenkingsrecht = € 1.600
- 2) Joan wordt op 1 december 2010 21 jaar
Joan heeft een vrijstelling van € 2.000.
Zij betaalt over € 18.000 18% schenkbelasting = € 3.240
- 3) Opa overlijdt op 1 oktober 2009 en legateert aan kleinzoon Ton € 30.000.
Ton heeft een vrijstelling van € 1.976 en betaalt in 2009 over € 28.024 successierecht te weten 8% over € 22.762 en 12,8% over € 5.262 = € 2.493
- 4) Oma overlijdt in 2010 en legateert aan kleindochter Joan € 30.000.
Joan heeft een vrijstelling van € 19.000 en betaalt in 2010 erfbelasting te weten 18% over € 11.000 = € 1.280.

Heffingsgrondslagen

30-dagen clause

Een 30-dagen clause kwam geregeld voor in testamenten. Nu is er ook een dergelijke regeling opgenomen in de wet. Toch is de wettelijke regeling anders dan de testamentaire.

Testamentaire regeling

In de testamentaire regeling is opgenomen dat een verkrijger (bijvoorbeeld een erfgenaam of legataris) die binnen 30 dagen ná het overlijden van de erflater (de overledene die het testament heeft opgemaakt) zelf overlijdt, niet erft. De erfenis of het legaat gaat dan naar de andere erfgenamen.

Wettelijke 30-dagen regeling

In de wet wordt voor een andere insteek gekozen. Als de verkrijger binnen 30 dagen na de erflater overlijdt, wordt de erfbelasting tot nihil verminderd. Met andere woorden: de verkrijger blijft wel erfgenaam/legataris. Hij hoeft bij overlijden binnen 30 dagen na de erflater alleen geen erfbelasting te betalen.

Waardering renteloze lening

Wanneer ouders voor 2010 hun kinderen wilden helpen, bijvoorbeeld bij de aankoop van een eigen woning, en de kinderen daarvoor een renteloze lening verschafften, had dit geen fiscale gevolgen.

Het niet berekenen van rente, of het berekenen van een lage rente, wordt vanaf 2010 aangemerkt als een schenking van die rente. In die situatie wordt het 'vruchtgebruik' van de lening (de rente dus) belast. Er is sprake van een lage rente, wanneer deze rente minder dan 6% bedraagt. Deze 6% is de rekenrente uit de Successiewet 1956. Binnen twee maanden na afloop van het kalenderjaar moet de begiftigde aangifte schenkbelasting doen. Het is (nog) niet duidelijk of er ook aangifte gedaan moet worden als het geschonken bedrag onder de schenkvrijstelling blijft.

Voorbeeld

Moeder leent in 2010 aan haar dochter (40 jaar) een bedrag van € 100.000. De lening is direct opeisbaar en er is geen rente verschuldigd. De dochter geniet van het geleende bedrag de rente van dag tot dag. Aan het einde van het jaar moet zij afrekenen over de jaarlijkse opbrengst (6% van 100.000) is € 6.000. De dochter heeft een vrijstelling van € 5.000 en moet dus over € 1.000 10% schenkbelasting betalen (€ 100).

In de tweede nota van wijziging (5 oktober 2009) is voor leningen waarvoor betrokkenen vóór de inwerkingtreding van het wetsvoorstel een lagere rente dan 6% hebben afgesproken en waarvan zij in redelijkheid mochten aannemen dat deze rente zakelijk was, een uitzondering opgenomen. Voor deze leningen mag van de lagere zakelijke rente worden uitgegaan.

Voor renteafspraken die na 01-01-2010 zijn gemaakt, geldt de ondergrens van 6% onverkort.

Waardering onroerende zaken

Voor de waardering van woningen wordt aansluiting gezocht bij WOZ-waarde. De WOZ-waarde die is vastgesteld in het jaar waarin de verkrijging plaatsvindt, moet gebruikt worden.

Deze regeling geldt ook voor verhuurde woningen, maar, daarvoor is tegenbewijs mogelijk.

In de parlementaire geschiedenis is uitdrukkelijk aangegeven dat huur GEEN waardedrukkende factor is, als de huurder de woning verkrijgt.

Herroepelijke schenkingen

Juridisch blijft een herroepelijke schenking mogelijk. Er is dan sprake van een schenking onder voorwaarde. Het voordeel dat onder de tot 2010 geldende wettekst bij een herroepelijke schenking bestond, is per 01-01-2010 vervallen. Wanneer de schenking voor 01-01-2010 werd herroepen, bleven de vruchten (bijvoorbeeld rentes of dividenden of huuropbrengsten) van die schenking bij de begiftigde achter, omdat deze niet onder de herroepingsclausule vielen. De begiftigde kreeg het betaalde schenkingrecht terug en mocht (zonder daarover belasting te betalen) de vruchten houden.

Met in gang van 2010 krijgt de begiftigde bij het herroepen van een schenking, nog steeds de betaalde schenkbelasting terug, echter:

- de teruggave wordt verminderd met de schenkbelasting die is toe te rekenen aan de (fictief) genoten inkomsten
- ruime formulering (de waarde wordt ten minste gesteld op het (fictieve) vruchtgebruik van 6% per jaar)
- de belastingdienst vergoedt rente (eveneens 6% per jaar)

Er is geen overgangsrecht van toepassing. Deze regeling geldt vanaf 1 januari 2010.

Voorwaardelijke schenkingen

Een schenking onder opschortende voorwaarde wordt voor de toepassing van de wet geacht tot stand te komen op het moment dat de voorwaarde wordt vervuld.

Voorbeeld

Moeder schenkt notarieel aan dochter, onder de opschortende voorwaarde dat de dochter 42 maanden na de schenking nog in leven is. Moeder woont in België en na die 42 maanden woont zij 10 jaar in het buitenland. Daardoor zou over de schenking geen schenkingsrecht kunnen worden geheven door Nederland. De voorwaarde wordt vervuld.

- A) Tot 2010 (en op grond van de tot 2010 gepubliceerde jurisprudentie) komt de schenking tot stand bij het aangaan van de schenkingsovereenkomst en niet bij het in vervulling gaan van de voorwaarde.
- B) Vanaf 2010 komt een schenking onder de opschortende voorwaarde tot stand op het moment dat de voorwaarde wordt vervuld.

Fictiebepalingen

De Successiewet kent een aantal fictiebepalingen. De belangrijkste ten aanzien van levensverzekeringen staat in artikel 13.

Artikel 13

De wetgever wilde voorkomen dat begunstigden van een levensverzekering de overlijdensuitkering vrij van successierecht zouden ontvangen. Daarom is artikel 13 in de Successiewet 1956 opgenomen. In de wet stond dat al wat een bevoordeelde tengevolge van of na het overlijden van een erflater verkreeg krachtens een overeenkomst van levensverzekering of derdenbeding, geacht werd door erfrecht te zijn verkregen. Er is één uitzondering: tenzij voor die verkrijging niets aan het vermogen van de erflater is onttrokken. Voor de uitzondering geldt dat er maar 'iets' (dit hoeft maar één euro te zijn!) aan het vermogen van de overleden verzekerde onttrokken hoeft te zijn, om de begunstigde over de gehele uitkering successierecht te laten betalen.

Vanaf 2010 wordt slechts het deel van de uitkering belast dat kan worden toegerekend aan een onttrekking van de erflater. Bij in algehele gemeenschap van goederen gehuwde of geregistreerde partners is de helft van de premies afkomstig uit het vermogen van de erflater. In die situatie wordt dan ook slechts de helft van de uitkering in de heffing van erfbelasting betrokken.

Voorbeeld

Een vrouw, gehuwd in algehele gemeenschap van goederen, sluit op haar eigen leven een overlijdensrisicoverzekering met een kapitaal bij overlijden van € 200.000. De vrouw overlijdt. Op dat moment is er voor een bedrag van € 25.000 aan premies betaald. Haar man is de eerste begunstigde op de polis.

Tot 2010

De gehele uitkering van € 200.000 wordt belast met successierecht. Hierop mag de helft van de betaalde premies, dus € 12.500 in mindering worden gebracht. Over een bedrag van € 187.500 moet dan belasting worden betaald.

Vanaf 2010

De helft van de uitkering, die voortkomt uit de door de vrouw betaalde premies, dus een bedrag van € 100.000, wordt slechts belast.

Voorts blijft de uitkering buiten de heffing voor zover de verkrijging bij de verkrijger reeds eerder aan de heffing van erf- of schenkbelasting is onderworpen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien een lopende verzekering is vererfd of geschonken. Ook dit is een versoepeling ten opzichte van de tot 2010 bestaande systematiek, waarin slechts een aftrek was toegestaan van het bedrag waarover successie- of schenkingsrecht is geheven.

Voorbeeld Een moeder sluit op haar eigen leven een gemengde verzekering af met een kapitaal bij overlijden van € 200.000. Ze schenkt de polis met een waarde op het moment van schenking van € 50.000 aan haar dochter, die ook de begunstigde is. Bij het overlijden van de moeder is de uitkering belast (op enig moment is er iets aan het vermogen van moeder onttrokken). Echter op de overlijdensuitkering van € 200.000 mag een bedrag van € 50.000 in mindering worden gebracht, omdat daarover al schenkingsrecht is betaald.

Imputatie pensioen en levensverzekeringen

Pensioen-, lijfrente- en periodieke uitkeringen die tot uitkering zijn gekomen worden gekort op de vrijstelling voor het recht van successie. Dit wordt imputatie genoemd. Deze imputatie geldt tot 2010 voor echtgenoten/partners, ouders en kinderen.

Vanaf 2010 wordt alleen de vrijstelling van echtgenoten en partners nog gekort. De imputatie-regeling voor de kinderen en de ouders is dus vervallen. Ongeacht de hoogte van de pensioen-, lijfrente- en periodieke uitkeringen, houdt de langstlevende echtgenoot of partner altijd een minimale vrijstelling voor de erfbelasting over van € 155.000.

Doelvermogens

Afgezonderd Particulier Vermogen (APV)

De wetgever was niet blij met bepaalde constructies om belastingheffing te voorkomen. Daarom wordt vanaf 2010 afgezonderd vermogen, waarbij een meer dan bijkomstig particulier belang is beoogd, in de belastingheffing betrokken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Trusts, de Foundations, de Anstalts en Antilliaanse Stichtingen. Voor de inkomstenbelasting wordt het vermogen toegerekend aan de inbrenger of diens erfgenamen (de inbrenger of erfgenamen mogen tegenbewijs leveren). Over de waarde van het vermogen is de inbrenger dus vermogensrendementsheffing verschuldigd. Bij overlijden gaat deze toerekening over op de erfgenamen. Over de inbreng in een Trust, Foundation, Anstalt of Antilliaanse Stichting is geen schenk- of erfbelasting verschuldigd. Maar alle uitkeringen zijn, als schenking van de inbrenger, bij de begunstigde belast met schenkbelasting.

Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI).

Om in aanmerking te komen voor de aanwijzing als ANBI moet deze ANBI nagenoeg uitsluitend (90%) het algemeen belang dienen. Voor 2010 was dat 50%. Wanneer een instelling voldoet aan de 90%-norm is er bij schenking en/of bij een verkrijging op grond van overlijden, geen schenk- of erfbelasting verschuldigd.

Sociaal Belang Behartigende Instelling (SBBI)

Bij deze instelling moet er sprake zijn van een particulier en een sociaal belang. De verhouding tussen het particulier en sociaal belang is niet duidelijk.

Een schenking aan en/of een verkrijging op grond van overlijden door een SBBI is niet belast met schenk- of erfbelasting. Wanneer de SBBI uitkeringen doet, zijn die bij de ontvanger wel belast met schenkbelasting.

Bedrijfsopvolgingsregeling

Om de continuïteit van een onderneming te waarborgen, is er in de Successiewet een vrijstelling bij schenking of vererving van het ondernemingsvermogen opgenomen. Deze vrijstelling was tot 1 januari 2010 maximaal 75% van de waarde van het ondernemingsvermogen of van de aanmerkelijk belang aandelen. Door de wetswijziging is deze regeling verruimd. Nu wordt (onder voorwaarden) de waarde van een objectieve onderneming tot een bedrag van € 1.000.000 vrijgesteld. Voor het overige ondernemingsvermogen geldt een vrijstelling van 83% van de waarde van dit ondernemingsvermogen. De waarde van de objectieve onderneming wordt beoordeeld vanuit de positie van de erflater of de schenker.

Er komt alleen een aanslag over het niet vrijgestelde deel. Voor deze aanslag heeft de verkrijger/opvolgende ondernemer de mogelijkheid om (wel rentedragend) uitstel van betaling te verkrijgen gedurende 10 jaar.

Een nieuwe eis is dat de erflater of schenker tenminste:

- één jaar vóór het overlijden, of
- vijf jaar vóór de schenking

ondernemer of aanmerkelijk belang houder moet zijn geweest.

Afsluitende conclusie

In de aangepaste wet zijn een aantal zaken sterk vereenvoudigd (onder andere de tariefstructuur). Door de aangenomen amendementen is de eenvoud voor een groot deel weer teniet gedaan (onder andere door de uitbreiding van het partnerbegrip en de aanvullingen bij de vrijstellingen).

Voor meer informatie kun je terecht bij Betty Bohte en Ingrid Sandford.